

NÉGYSZER TÖBB ÉLET VESZETT ODA, MINT A VILÁGHÁBORÚKBAN ÖSSZESEN

A MAGYAR ABORTUSZTÖRTÉNELEM 66 ÉVE,
ABORTUSZOK ÉS SZÜLETÉSEK
A FORRADALOMTÓL NAPJAINKIG

Szalai Piroska

NÉGYSZER TÖBB ÉLET VESZETT ODA, MINT A VILÁGHÁBORÚKBAN ÖSSZESEN

A MAGYAR ABORTUSZTÖRTÉNELEM 66 ÉVE,
ABORTUSZOK ÉS SZÜLETÉSEK
A FORRADALOMTÓL NAPJAINKIG

Szalai Piroska

TARTALOMJEGYZÉK

1. ELŐZMÉNYEK	05
2. AZ ELSŐ 33 ÉV – AZ 1956-TÓL A RENDSZERVÁLTÁSIG TARTÓ KÁDÁR-KORSZAK	05
a. A terhességmegszakítások alakulása	5
b. Az élveszületések alakulása	8
3. A MÁSODIK 33 ÉV – A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG	11
a. A terhességmegszakítások alakulása	11
b. Az élveszületések alakulása	13
ÖSSZEGZÉS	22
1. MELLÉKLET: GONDOLATOK – NEM CSAK RÓMAI KATOLIKUSOKNAK	23
2. MELLÉKLET: ABORTUSZOK ALAKULÁSA GLOBÁLISAN 1922-2014 KÖZÖTT	25

*„Egyetlen társadalom számára sincs hasznosabb befektetés, mint csecsemőkbe tejet adagolni”
(Churchill)*

33 év telt el a rendszerváltás óta és kétszer 33 év az 1956-os októberi forradalom óta. Magyarországon 1989. október 23-án megszűnt a kommunista rendszer, s létrejött a független, demokratikus jogállam. Ez volt az első október 23-a, amikor először emlékezhettünk meg hivatalosan, s legfőképpen szabadon az októberi forradalomról.

Az évforduló kitűnő alkalmat ad a visszatekintésre, az elemzésére. Mi most két terület vizsgálatára vállalkozunk a népmozgalmi folyamatokon belül, a születések és az abortuszok vizsgálatára.

Az abortusz nem családtervezési eszköz – mondjuk ki bátran! Akkor is igaz ez, ha az elmúlt 66 évben és most is voltak, akik ezt máshogy gondolták. Igen, minden embert – a nőket és a férfiakat is - megilleti az a jog, hogy saját maguk dönthessenek az életükről és a testükről. Az abortált magzat azonban nem az anya sejtjeinek egy halmaza, ahogy ezt a szélsőséges feminista nézeteket vallók hirdetik. Többek között azért sem, mert a humán biológia alapvetése, hogy a megfogant emberi élet a fogantatás pillanatától önálló DNS-sel, egyedi genommal rendelkezik.

Tavaly összesen 21.907 abortusz történt. Ez azt jelenti, hogy ezer reprodukciós korban levő nő közül több, mint kilencnek volt abortusza. Az Eurostat legfrissebb, tavalyelőtti adatai szerint nálunk volt a 3. legrosszabb arány az unió tagállamai között Bulgária és Észtország után. Nem elvitatható tény, hogy hazánkban a terhességmegszakítások száma öröndetes módon folyamatosan csökken, mára már a rendszerváltáskori szint negyedénél is kevesebb. A környező országokban azonban még jelentősebb javulás tapasztalható, Csehországban 15%-ra, Bulgáriában 13%-ra, Szlovákiában pedig 11%-ra esett vissza a művi terhességmegszakítások száma.

Hazánkban az elmúlt 66 évben összesen 8,25 millió gyermek született és 6,1 millió abortuszt hajtottak végre. Az előző generációk nem mutattak jó példát. A statisztikák alapján arra következtethetünk, hogy szinte minden család múltjában kell lennie legalább egy abortusznak. Ezek még túl közeli példák, anyáink, nagyanyáink, nagynénink generációjában történtek, ezért nagyon érzékeny a téma, kiemelten fontos objektíven megközelíteni, senkit nem elítélve, megbélyegezve.

Ebben az írásban arra vállalkoztunk, hogy az objektív megközelítéshez használható konkrét adatokat mutassuk be. A statisztikákból levonható legalapvetőbb következtetéseket kívántuk csak megfogalmazni, bízva abban, hogy a bemutatott összefüggések a kapcsolódó tudományterületek művelői számára jól használható alapot adnak.

A bemutatott adatokat a nemzeti és a nemzetközi statisztikai hivatalok nyilvános adatbázisaiból válogattuk ki (KSH, Eurostat, OECD). Egyéb műhelyek kutatásaira - legfőképpen terjedelmi okokból - nem támaszkodtunk. A minél szélesebb közérthetőség elérése miatt csak olyan összefüggéseket mutatunk be, amihez az olvasóknak nincs szüksége matematikai vagy statisztikai módszertani előképzettségre. Célunk, hogy beemeljük a köztudatba ezeket a tényeket, hogy azok ne csak eldugott statisztikai adatok legyenek.

Beszéljenek a számok, s okuljunk a legalizált abortusz kétszer 33 éves magyarországi történelmének tanulságaiból!

1. ELŐZMÉNYEK

Az abortuszt a világon először 1920-ban a Szovjetunióban legalizálták, ám az alacsony születésszám miatt 1936-ban ismét betiltották. Ez a szabályozás egészen Sztálin 1955-ös haláláig megmaradt.

Az ötvenes évek elején a Szovjetunió példáját követve, nálunk is szigorú abortusztilalom volt érvényben, melynek bevezetését az 1004/1953-as kormányhatározathoz szoktunk kötni. Ezt megelőzően is abortusztilalom volt Magyarországon, csak a II. világháború végétől azt nem tartatták be olyan következetesen, mivel az itt állomásozó szovjet katonák nagy számban erőszakolták meg és ejtették teherbe a magyar lányokat, asszonyokat.

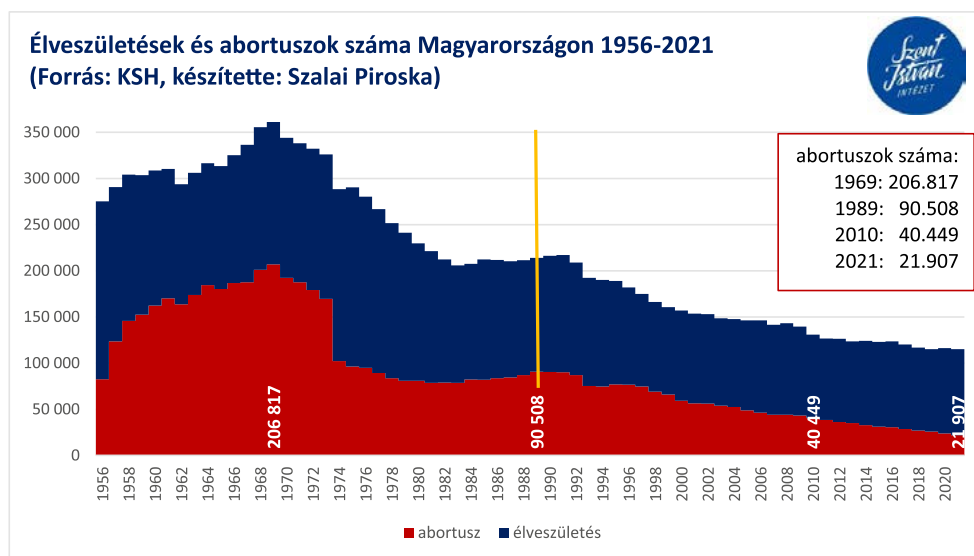
Az ötvenes évek eleji abortusztilalom és az érvényben levő „gyermektelenségi adó” hatására 1953-1955 közti három évenként több mint kétszázezer gyermek született, ami azóta is a valaha mért legmagasabb éves magyar születésszám. Ezt a három évet szoktuk Ratkó-korszaknak hívni, az akkori miniszter, Ratkó Anna után, aki előbb a népjóléti, majd az egészségügyi tárcát vezette.

2. AZ ELSŐ 33 ÉV – AZ 1956-TÓL A RENDSZERVÁLTÁSIG TARTÓ KÁDÁR-KORSZAK

a. A terhességmegszakítások alakulása

Hazánkban az abortuszt először az 1956. június 4-i 1043/1956. számú minisztertanácsi rendelet tette legálissá, ekkortól az állami intézményekhez kötött művi terhességmegszakítás bármikor elvégezhető és engedélyezett lett, elegendő volt hozzá az anya kérése. Érdemes megjegyezni, hogy **napra pontosan 36 évvel az abortuszt legalizáló rendelet előtt írták alá a trianoni békediktátumot. Magyarország számára a legnagyobb veszteséget e két rendelkezés okozta** talán az egész történelmünk során, de a múlt században biztosan. A békediktátummal elvesztettük az ország területének kétharmadát, iparának 70-80%-át, vasúti és úthálózatának, természeti javainak, legjobb földjeinek nagy részét, erdőinek 95%-át. A Horvátország nélküli 18,3 millió főnyi lakosságából 7,6 millió maradt, **10,6 milliót megkérdezésük nélkül elcsatoltak az anyaországtól,** köztük 3 millió magyart. Az abortusz liberalizálása óta pedig 1956-2021 között **6.077.195 terhességmegszakítást hajtottak végre** legális körülmények között a KSH nyilvántartása szerint. E veszteség négyszerese a két világháborúban összesen elszenvedett emberveszteségünknek, ami a becslések szerint 1,5 milliós volt.

NÉGYSZER TÖBB ÉLET VESZETT KÁRBA, MINT A KÉT VILÁGHÁBORÚBAN ÖSSZESEN

1. ábra

Az abortusz legalizálásának következtében az '56-os forradalom utáni véres megtorlások kezdetén, már 1957-ben százezer fölé ugrott a legális terhességmegszakítások száma, amely egészen 1969-ig emelkedett. A közel 207 ezres maximumot 1969-ben érte el. (1. ábra)

1959 és 1973 között jóval több abortuszt hajtottak végre minden évben, mint ahány gyermek megszületett. Az elmúlt 66 évben az összesen végrehajtott abortuszok 44%-a erre a 15 évre esik.

A terhességmegszakítások száma 1973-ról 1974-re drasztikusan, 40 százalékkal csökkent, miközben az élveszületések száma 19 százalékkal emelkedett. A legtöbb elemzés ennek egyedüli okaként a törvényi szabályok szigorítását említi. Igaz, hogy 1974. január 1-jétől a törvény korlátozta azt a személyi kört, akiknek engedélyezhető volt az abortusz. Ők a nem házas, három vagy több gyermekes, 35 év feletti, illetve a súlyos lakhatási problémákkal küzdő vagy szegénységben élő nők voltak, kiegészítve azokkal az anyákkal, akiknek az életét fenyegette a terhesség. Ráadásul jelentős díjat is felsámoltak, ha nem egészségügyi okból történt az abortusz. Továbbá ekkortól a hormonális fogamzásgátló szerek TB támogatással is bárkinek könnyen elérhetővé váltak.

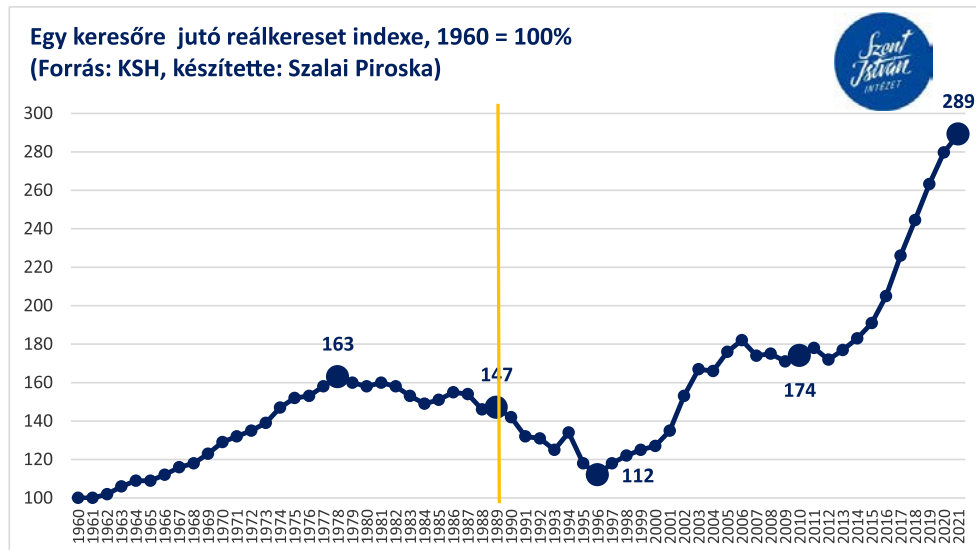
Ugyanakkor a szigorítás mellett az is fontos tényező lehetett, hogy a gyermeket vállaló családok ettől az évtől kezdődően nagyon komoly anyagi előnyhöz jutottak. 1973-ban létrehozták azt a komplex szociálpolitikai csomagot, ami a lakhatási körülményeket a korábbinál jóval nagyobb mértékben javította. Ekkortól már a „beígért, bevállalt” gyermekekre is lehetett akkora hitelt és „szocpol” támogatást kapni, amivel hozzá lehetett jutni egy kétszobás lakótelepi lakáshoz is.

Hazánkban a háború utáni időszak egyik legnagyobb problémája a nagyarányú lakáshiány volt. Ebben a lakásállományt is sújtó háborús veszteségek mellett később annak az iparcentrikus gazdaságfejlesztésnek is hatalmas szerepe volt, amely óriási méretű belső vándorlást indított el a falvakból a városok, a keleti és a déli országrészből Budapest és az észak-dunántúli, valamint az észak-magyarországi területek felé. Ennek megoldására szovjet típusú házgyárakat építettek Magyarországon is, s elindult 1960-ban az a 15 éves lakásfejlesztési program, amely összesen egymillió lakás építését irányozta elő. Ekkor még jobbra önkormányzati vagy vállalati tulajdonú bérlakások épültek. Az 1970-es évek közepén az új, házgyári technológia sikerein felbuzdulva meghirdették a második 15 éves lakásépítési

programot, amely már 1,2 millió lakás megépítését célozta 1990-ig, s ezek a lakások már nagyobb részben magántulajdonba kerültek. Ahhoz, hogy az ún. „panelforradalom” idején **a hatalmas lakótelepeken, frissen felépülő lakásokra vásárlóképes keresletet teremtsenek, ki kellett bővíteni a gyermekek után járó támogatások rendszerét, s jelentősen meg is kellett növelni azok elérhetőségét és nagyságát. A 1973-ban bevezetett csomag emellett megemelte még a GYES-t, valamint a családi pótlékot és bevezette a gyermekek után járó pótszabadságot is.**

Az abortuszok száma egészen 1981-ig csökkent hazánkban, 78,4 ezerrel érte el a legkisebb értéket. Majd ismét emelkedni kezdett, aminek fő oka volt, hogy a családok életszínvonala és a kilátásai is romlani kezdtek. Az egy keresőre jutó reálkereseti index (2. ábra) az 1978-ig tartó folyamatos növekedés után csökkenni kezdett, a családok korábbi anyagi biztonságérzete leromlott. A társadalmi átlagot még inkább meghaladta a gyermekes családok elszegényedése. Ebben az időben olyan mértékű anyagi hátránnyá vált a gyermekvállalás, gyermeknevelés amilyen korábban soha nem volt Magyarországon. Már a „szocpol” illetve más támogatások sem voltak elegendőek a lakásvásárláshoz, sőt, 1988 januárjától megszűntek a támogatott kamatozású hitelek, s szinte csak piaci kamatozásút kínáltak a bankok. Ezzel párhuzamosan jelentős mértékű jövedelem-differenciálódás indult meg, 1987–1994 között a legalsó és a legfelső jövedelemtized közötti különbség 5,8-ról 7-re növekedett. Az 1988 januárjában elindult adóreform része volt a személyi jövedelemadó bevezetése. Az adóreform indulásakor megfogalmazták ugyan, hogy támogatni kívánják a gyermeket nevelőket, de először csupán a nagycsaládosoknak járt adókedvezmény, azt csak később szélesítették ki a 2 majd az 1 gyermeket nevelőkre is.

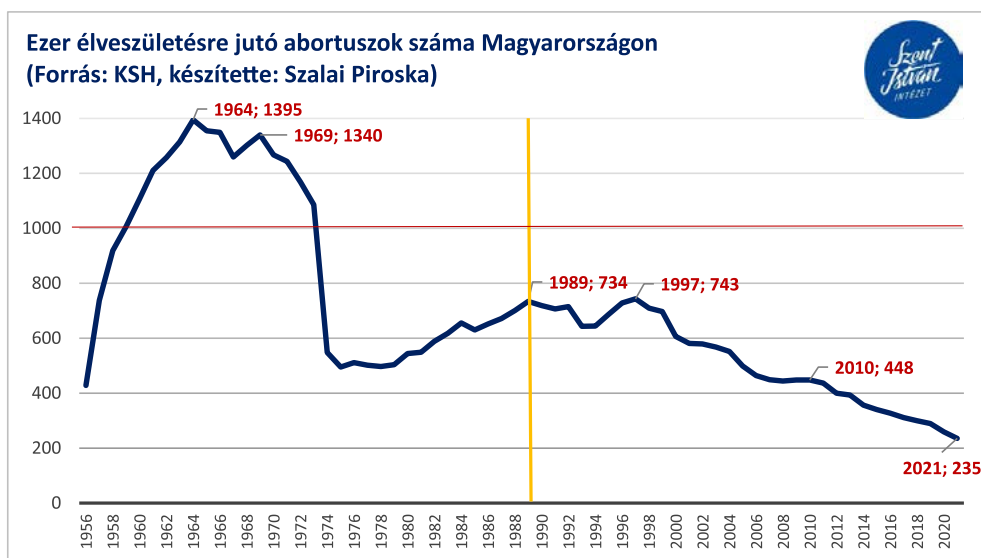
Az abortuszok száma a rendszerváltás idején, 1989-ben érte el hazánkban a 90,5 ezres lokális maximumot, azaz 8 év alatt 12 ezerrel nőtt.

2. ábra

NÉGYSZER TÖBB ÉLET VESZETT KÁRBA, MINT A KÉT VILÁGHÁBORÚBAN ÖSSZESEN

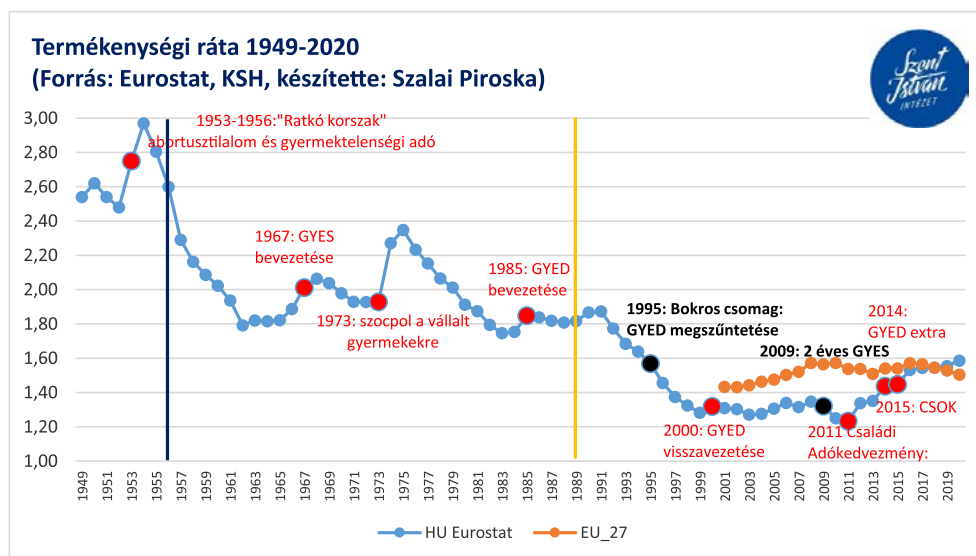
Az ezer élveszületésre jutó abortuszok (3. ábra) vizsgálata során is hasonló folyamatokat figyelhetünk meg, mint amit a legális terhességmegszakítások számánál bemutatunk. A 3. ábrán a piros vonal feletti értékek éveiben, 1959-1974 között több abortuszt hajtottak végre, mint ahány gyermek született. A legrosszabb arányt 1964-ben értük el, a második legrosszabbat pedig 1969-ben. A világon a születések számánál több abortuszt csak a Szovjetunióban és a keleti blokk országaiban tartanak nyilván a statisztikák. A valaha mért legrosszabb arányt Románia produkálta 1965-ben, ahol az Eurostat szerint 3997 abortusz jutott ezer élveszületésre, a második legrosszabb mért érték Bulgáriában 1992-ben volt, 1491 abortusz/ezer élveszületéssel. Egyes szakirodalmak második legrosszabbnak említik a Szovjetunió 1965-ös 2011 abortusz/ezer élveszületés értékét. Sajnos ki kell mondanunk, hogy a világ e tekintetben legrosszabb öt országa között volt Magyarország is a hatvanas évekbeli értékeivel.

3. ábra

b. Az élveszületések alakulása

A születések száma és a magyar termékenységi ráta (4. ábra) az utóbbi 66 évben hatalmas változáson ment át. A Ratkó-korszakban 1953-1955 között az abortusztilalom és gyermektelenségi adó hatására a ráta felemelkedett 2,75 – 2,97-re (ami az 1952-es szinthez képest majdnem 0,5-ös növekedést jelent). Mindhárom évben több mint kettőszázezer gyermek született. A tilalom 1956 nyarán történő megszüntetése és a forradalom utáni megtorlások következtében egészen 1962-ig zuhant a ráta, majd a családok gazdasági helyzetének kismértékű javulása hatására a csökkenés megállt, de emelkedni csak a GYES bevezetésének híréből kezdett. A 3 éves GYES 1967 január 1-től lépett életbe. Ekkor rövid időre visszaemelkedett a 2-es szintre a termékenység, majd gyorsan ismét csökkenni kezdett.

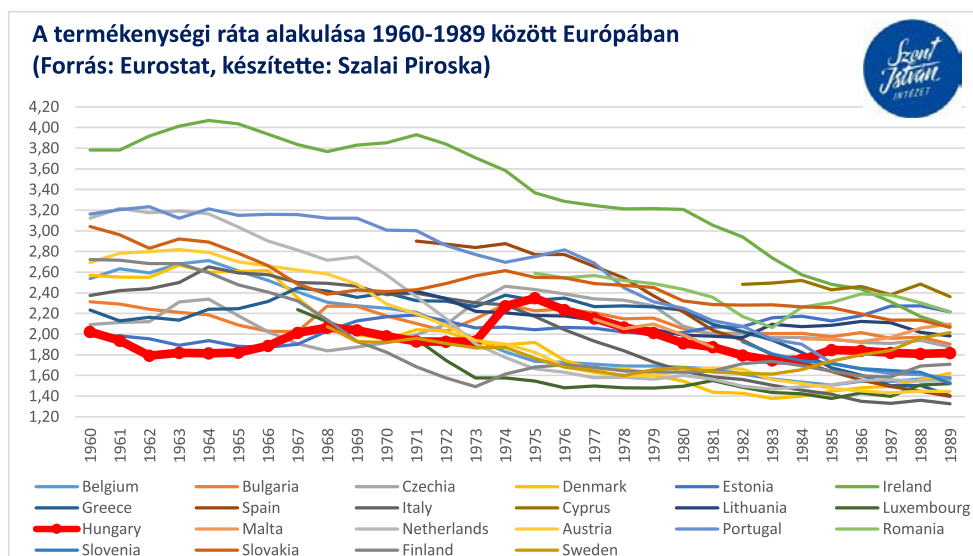
4. ábra

1973-as komplex szociálpolitikai csomag a Ratkó-korszakhoz hasonló 0,42-es rátanövekedést produkált. A program hatására a termékenységi ráta felugrott 2,4 körüli értékre. 1974-1976 között 180 ezernél is több gyermek született évente. Ebben az időben a szülő nők átlagéletkora 25 év volt, tehát épp akkor vezették be a programot, amikor a Ratkó gyermekek legtöbbször a legaktívabb szülőképes korba kerültek. Ezért ezeket a gyermekeket a demográfusok Ratkó unokáknak nevezték el, holott pontosabb megnevezés lenne őket „szocpol gyerekeknek” hívni, hiszen az intézkedés hatására nőtt meg a termékenységi ráta. **Az intézkedés a legjobbkor jött, mert a Ratkó gyerekek nagy létszámú anyai korcsoportja magas termékenységi rátával nagyon magas születésszámot eredményezett.**

Majd 1980-ra már ismét 2 alá esett a termékenység. Mivel sok magas iskolai végzettségű és a korábbiánál magasabb kezdő fizetésű nő jelent meg ekkorra a munkaerő-piacon, a családjaik számára egyre nagyobb problémát okozott az elindult inflációt nem követő, a reálértékét folyamatosan veszítő GYES alacsony mértéke. **A segély nominális értékének növelése helyett 1985-től bevezették a GYED-et, ami hasonlóan a táppénzhez az átlagkereset 70%-a, keresetarányos juttatás, azoknak az anyáknak jár, akik a gyermek születése előtt dolgoztak.** Ennek következtében a rendszerváltásig nem csökkent a termékenység. 1989-ben 1,82-es szinten jutottunk el a rendszerváltáshoz, amikor 123 ezer gyermek született.

Az Eurostat 1960-tól közöl termékenységi ráta adatokat. Ugyan nem minden Európai Unió-beli tagállam értékei érhetők el ebből az időből, de amelyek hozzáférhetők, azokat ábrázoltuk az 5. ábrán. Magyarország adatsora vastag piros vonallal szerepel. Látható, hogy 1960-tól 1966-ig a legalacsonyabb termékenységi ráta nálunk volt. A GYES 1967-es bevezetése, illetve Csehország és Finnország csökkenése miatt tudtuk csak elhagyni a sereghajtó pozíciót. Az 1973-tól induló emelkedésünk következtében 1975-ben már a 7. helyen álltunk a 19 országból álló tagállami rangsorban. Az 1975-1984 közti csökkenésünk hasonló a legtöbb ország mintázatához. A GYED 1985-ös bevezetésével megállítottuk a csökkenést, ellentétben a többi tagállammal, amelyek legtöbbszörnél folytatódott a rátaromlás.

NÉGYSZER TÖBB ÉLET VESZETT KÁRBA, MINT A KÉT VILÁGHÁBORÚBAN ÖSSZESEN

5. ábra

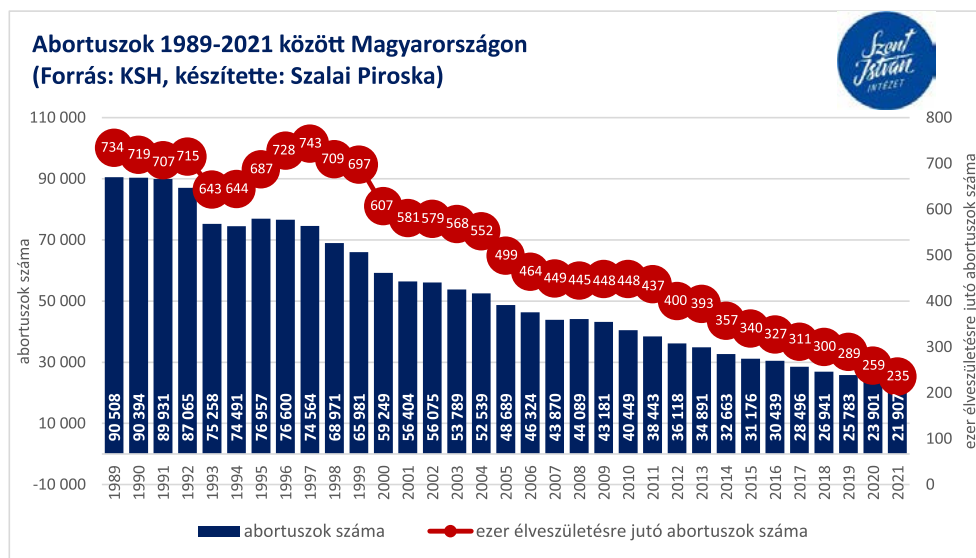
Míg 1964-ben a legjobb rátaérték (Írország, 4,07) kevesebb, mint a fele volt a miénk (Magyarország, 1,82), addig 1989-re a legjobb (Ciprus, 2,36) és a legrosszabb (Olaszország, 1,33) közti távolság közel a felén álltunk, a szintén 1,82-es értékünkkel.

3. A MÁSODIK 33 ÉV – A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG

a. A terhességmegszakítások alakulása

Ahogy korábban írtuk, az abortuszok száma 8 éves növekedés után a rendszerváltásra, 1989-re, 90,5 ezerre emelkedett, ami a társadalom, s ezen belül is legfőképpen a gyermekes családok, a fiatalok elszegényedésének volt köszönhető. 1991-re az éves infláció elérte a 35%-ot, a keresetek reálértékének zuhanása tovább gyorsult, s nem volt kilátásban a gyermeknevelés támogatása sem. A rendszerváltással együtt járó gazdasági átalakulás következtében bekövetkező életszínvonal romlás nem kedvezett a fiataloknak. 1989-1992 között egyes becslések szerint 1,5 millió munkahely szűnt meg, s éves átlagban is félmillió fölé emelkedett a munkanélküliek száma. Mindez akkora veszélyt jelentett a családokra, hogy elkezdték „halasztani” a gyermekvállalást. A vágyuk, az igényük megmaradt, de nem merték vállalni a gyermeket.

Szerencsére a gyermekvállalás szempontjából aktív generációk már tudatosabban használták a preventív eszközöket, s ezért tudott egészen 1995-ig csökkenni az abortuszok száma a kimondottan nehéz társadalmi átalakulás közepette is. **1995-ben a Bokros csomag minden gyermekkedvezményt megvont. A gyermekek után járó adókedvezmény 1995-1999 között nem létezett, a GYED-et eltörölték,** az 1994-re 18%-ra lecsökkenő infláció 1995-ben ismét 28%-ra ugrott, s a reálkeresetek szintje az 1966-os szintre zuhant vissza, a gyermeket nevelők pedig még az átlagnál is nagyobb visszaesést szenvedtek el.

6. ábra

Ebben a kilátástalan helyzetben nálunk szerencsére nem az abortuszok nőttek, hanem az arányszám nevezője, a születésszám esett vissza soha nem látott mértékben. Ez okozta az ezer születésre jutó abortuszok számának emelkedését (6. ábra).

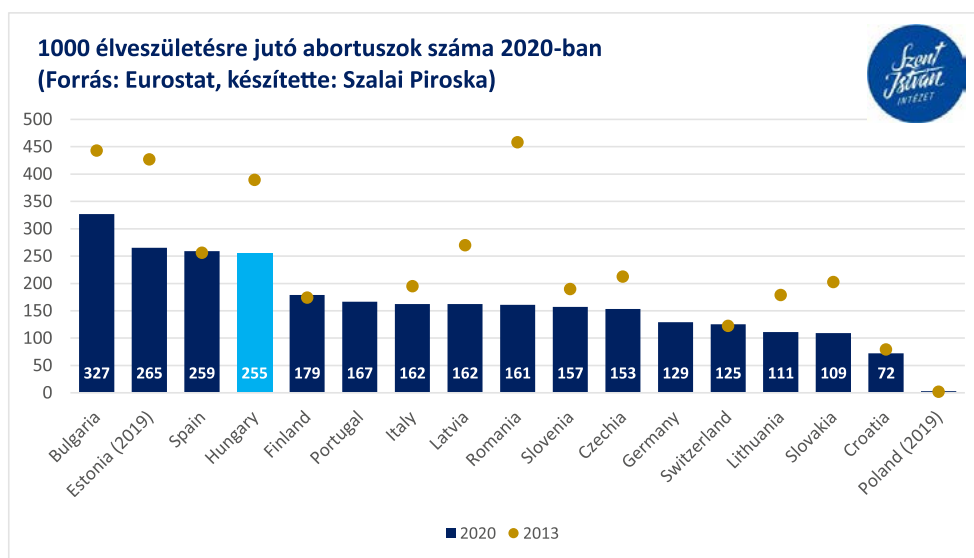
NÉGYSZER TÖBB ÉLET VESZETT KÁRBA, MINT A KÉT VILÁGHÁBORÚBAN ÖSSZESEN

1999-től az első Orbán kormány visszavezette a gyermekek SZJA kedvezményét, s 2000-től a GYED-et, 1999-től 10% alá szorította az inflációt, sőt az inflációnál alacsonyabb, 8,5%-os fix, kedvezményes kamatozású lakásvásárlási kölcsönt is indított a családok lakhatási gondjainak mérséklésére. Ezek hatására az abortuszok száma 1998-2002 között 12,9 ezerrel, azaz 19%-kal csökkent.

A javulás egészen 2007-ig folytatódott, ezt követően a nálunk már évekkel 2008 előtt elindult gazdasági válság és a növekvő munkanélküliség hatására 2008-tól két éves stagnálás volt tapasztalható, majd 2010-től máig ismét folytatódott a javulás. 2021-re a 2009-es szint felénél, a rendszerváltáskorinak pedig negyedénél kevesebb lett az abortuszok száma. A járvány idején sem emelkedett, sőt az első hét hónap adatai szerint idén további közel 5%-os csökkenés várható annak ellenére, hogy a szomszédunkban február 24. óta véres háború dúl.

Az 1989-től Közép- és Kelet Európában lezajló rendszerváltások mindenhol komoly gazdasági és demográfiai krízissel jártak. A legális abortuszok számának legnagyobb kiugrását Romániában tapasztalhattuk, ott 1990-ben az előző évi szám ötszörösére, közel egymillióra emelkedett a terhességmegszakítások száma, s 15 év alatt, 2004-re csökkent vissza az 1989-es szintre. Komoly emelkedést produkált Bulgária és Észtország is. Az előbbi 1992-re, az utóbbi pedig 1993-ra javult vissza csak az 1989-es szintre. Csehországban, Lengyelországban, Litvániában, Szlovákiában, Szlovéniában azonban csökkenést tapasztalhattunk. Az Eurostat adatai szerint a 2008 körüli években, s utána is Magyarországon kívül más országokban tovább csökkent a terhességmegszakítások száma.

A tavalyi 21,9 ezres abortusz-szám azt jelenti, hogy ezer születésre 235 abortusz jut, ami nemzetközi összehasonlításban még mindig nagyon magas érték. Tehát annak ellenére, hogy hatalmasat javultunk, még mindig nagyon sok az abortusz hazánkban. A Eurostat legfrissebb adatai tavalyelőttiek, de csupán Bulgáriában, Észtországban és Spanyolországban volt rosszabb ez az arány (7. ábra).

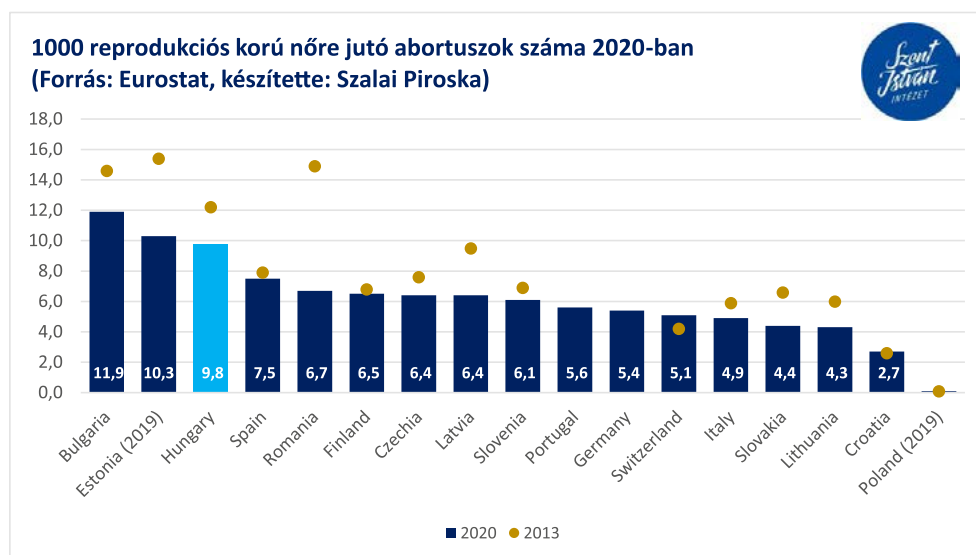
7. ábra

A globális elemzésekben a 2020-as értékünknel már a 25. nagyobb arányú ország van, s ez komoly javulás, hisz 2012-ben még a 8. legnagyobb rátájú, legrosszabb ország voltunk.

Az Eurostat egy másik mutatót is használ a legális abortuszok terén a tagállamok összehasonlítására. Ez a mutató azt mutatja meg, hogy ezer reprodukciós korú nőre vetítve mennyi abortuszt hajtott végre az adott évben. E tekintet-

ben is a harmadik legrosszabb ország voltunk még tavalyelőtt, csupán Bulgáriának és Észtországnak voltak nagyobb értékei (8. ábra)

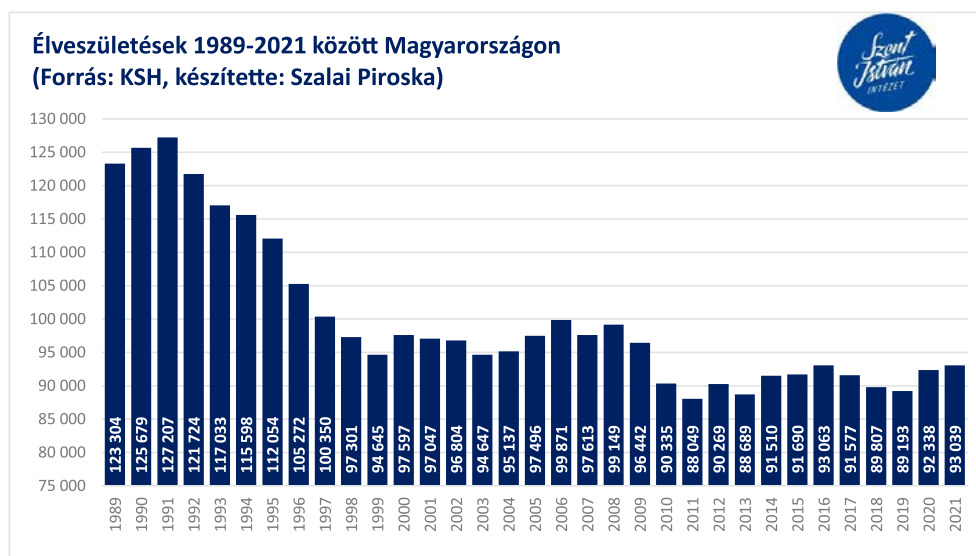
Ez azt jelenti, hogy ezer reprodukciós korú nőből több, mint kilencnek volt abortusza tavalyelőtt.

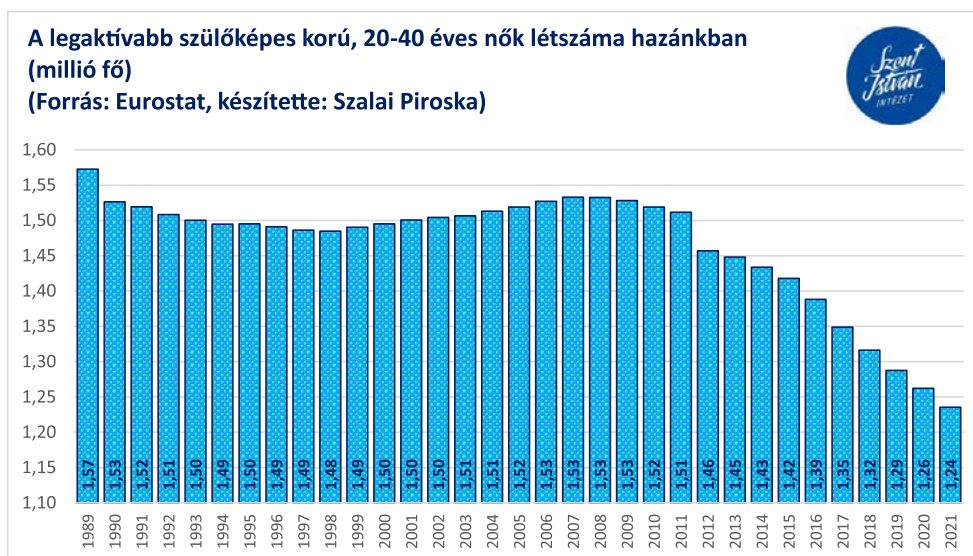
8. ábra

b. Az élveszületések alakulása

A 9. ábrán látható rendszerváltás utáni kétéves javulásnak az egyik oka az elbocsátástól való félelem volt. A fiatal nők esetében egyfajta „menekülési stratégia” volt, hogy inkább a gyermekvállalást és a hároméves szülési szabadságot választották, mielőtt a leépítések, elbocsátások áldozatai lettek volna. 1992-re olyan mértékben szűntek meg a munkahelyek, s lódult meg az infláció, illetve csökkentek a reálkeresetek, ami már inkább visszafogta a gyermekvállalást.

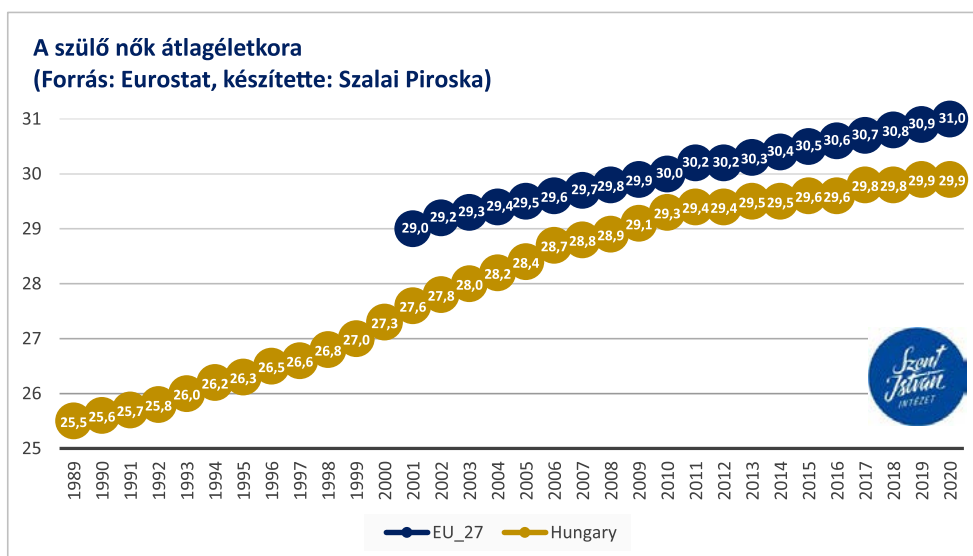

9. ábra

10. ábra

1995-től felgyorsult a születésszám csökkenés. Egyrészt ekkor az 1952-1955 között született Ratkó gyerekek már 40 év felettiak lettek (10. ábra), sőt elérték a „búvös” 43 éves kort, ami felett már a gyermekvállalás statisztikai valószínűsége biológiai okból nagyon alacsony, szinte nulla (ld. majd a 14. ábra). Másrészt negatív hatással volt a gyermeket nevelő családokra a Bokros csomag. Míg a legaktívabb szülőképes korban levő, azaz 20-40 éves nők létszáma a nyolcvanas években 1,6 millió körül volt, addig 1990-2011 között 1,5 millió körül, 1,48-1,53 között stagnált. Ezt követően tíz év alatt közel 300 ezer fővel csökkent.

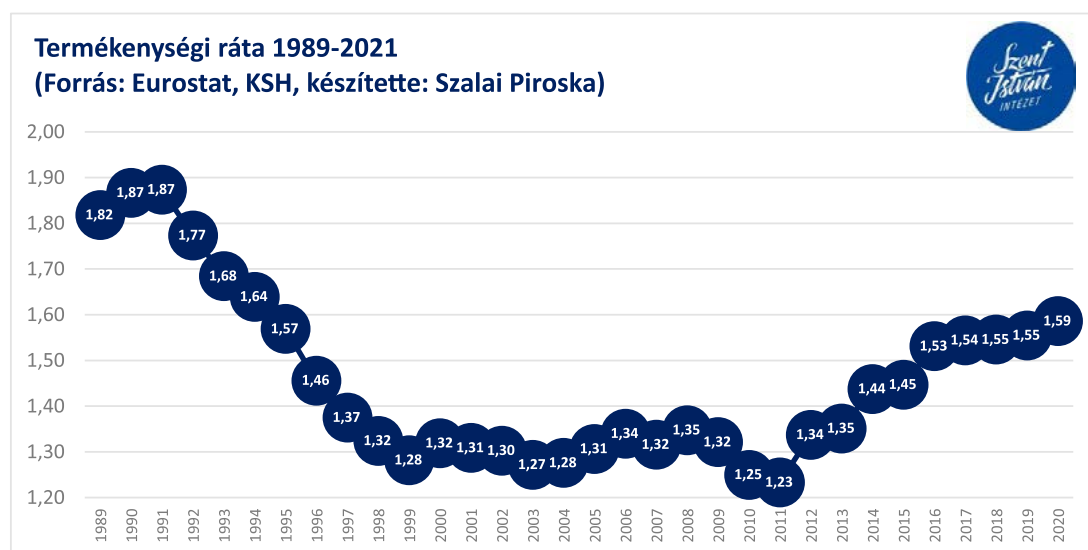
11. ábra

A gyermeket vállaló nők átlagéletkora 1960-ban 25,8 év volt, s egészen 1992-ig nem emelkedett e szint fölé. (11. ábra) 1992 után azonban folyamatosan növekedett, mára pedig elérte a 30 évet. A magyar érték viszont még mindig egy évvel alacsonyabb, mint a tagállamok átlaga. 2020-ban az 5. legalacsonyabbak voltunk Bulgária, Románia, Szlovákia és Lengyelország után.

Fontos megjegyezni, hogy az 1975-1976-ban született „szocpol” gyerekek nagylétszámú, közel 90 ezer nőt számláló generációja 2003-2004-ben volt 28 éves, ami akkor a szülő nők átlagéletkora volt. 2020-ban 60 ezer körüli volt az átlagos szülőkorban levő, 30 éves nők csoportja. A népességfogyás csökkentése érdekében a leghatékonyabb intézkedéseket 2003-2004-ben kellett volna megtenni, hasonlóan az 1973-as komplex szociálpolitikai csomaghoz. Ebben az időben a Medgyessy-Gyurcsány kormány azonban semmit sem tett a családok támogatásának, valamint a gyermekvállalás növelésének érdekében.

Ahogy korábban bemutattuk, s a 12. ábrán is látható, a rendszerváltáskor a magyar termékenységi ráta 1,82 volt (éppen megegyező az 1964-sel). A ráta aztán 1995-ben, a Bokros csomag hatására 1,5 alá esett. A Bokros csomag volt a családok kedvezményeit a legnagyobb mértékben megnyirbáló intézkedés a magyar gazdaságtörténetben. Egyértelmű üzenete, hogy az állam számára nem érték a gyermek, ezáltal a közösség egyedül hagyta a gyermekes családokat.

A csökkenés egészen 1999-ig tartott, akkor a magyar történelemben először 1,3 alá zuhant a rátánk. Az 1998-ban megalakult **Orbán kormány célul tűzte ki a családok támogatását. Ahogy korábban írtuk, 1999-től visszavette a gyermekesek SZJA kedvezményét, s 2000-tól a GYED-et, 1999-től 10% alá szorította az inflációt, sőt az inflációnál alacsonyabb, 8,5%-os fix, kedvezményes kamatozású lakásvásárlási kölcsönt is indított a családok lakhatási gondjainak mérséklésére.** Ezek hatására megállt a zuhanás, már 2000-ben ismét 1,3 fölé emelkedett a ráta, de jelentősen tovább emelkedni már nem tudott, hisz a 2002-es kormányváltás után a családok támogatása nem folytatódott, akkortól ismét elkezdtek nyirbálni a kedvezményeket. Így aztán elmaradt a demográfusok által a Ratkó unokáktól várt baby boom.

12. ábra

2002-ben először a támogatott lakáshiteleket szüntették meg, s helyébe a családok százezreit később elszegényítő devizahitelezést vezették be. 2006-tól ismét megszüntették az egy és kétgyermekesek adókedvezményét, s a nagycsaládok kedvezménye a gyermekenkénti 10.000 Ft-ról 4000-re csökkent.

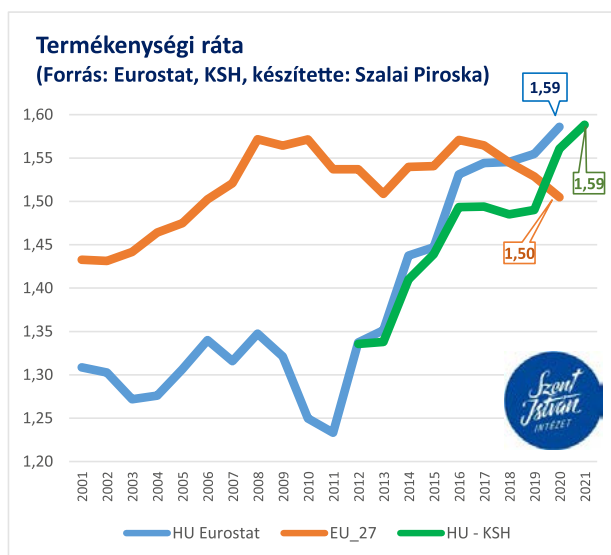
A Medgyessy-Gyurcsány kormányok alatt elmaradó támogatásokat a Bajnai kormány még azzal is tetézte, hogy az 1967-ben bevezetett és 42 év óta működő GYES-t 2009-ben lecsökkentette 2 évre – igaz, hogy 2010 júniusi hatállyal –, aminek rendkívül negatív üzenete volt. A 2010-re 10% fölé növekvő munkanélküliség, a reálbér csökkenése,

NÉGYSZER TÖBB ÉLET VESZETT KÁRBA, MINT A KÉT VILÁGHÁBORÚBAN ÖSSZESEN

valamint a devizahitel válság miatt a rengeteg családot fenyegető szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatával élők arányának növekedése miatt aztán ismét jelentős csökkenést tapasztalhattunk a termékenységekben. 2011-re elérte a ráta a valaha mért érték minimumát, 1,23-at.

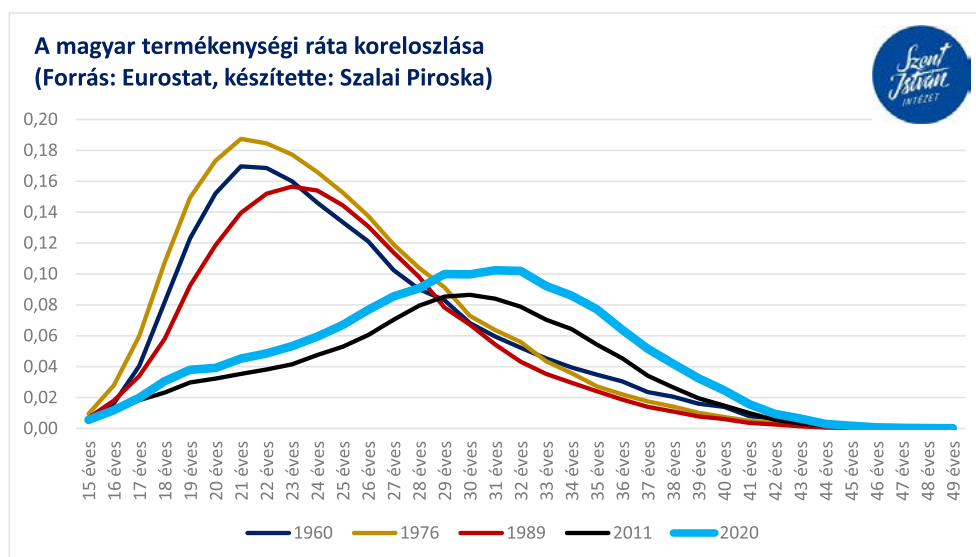
2010-ben a második Orbán kormány egyik első intézkedéseként visszaállították a 3 éves GYES-t, 2011 januárjától pedig korábban nem látott mértékű családi adókedvezményt vezettek be, s ismét kiterjesztették azt az egy- és két-gyermekekre is. 2013-tól a munkahelyvédelmi akció keretében a GYED/GYES-ről visszatérő anyák munkáltatói a magyar gazdaságtörténetben először járulékkedvezményt kaptak, 2014-ben pedig a GYED extra keretében lehetőség nyílt az anyák számára, hogy a gyermek fél éves korától a GYED és a GYES mellett is korlátlanul munkát vállaljanak, ha a család úgy dönt. Megszűnt a jogi akadály, nem kell azóta lemondani sem a GYED-ről, sem a GYES-ről. Mára jóval több mint 200 ezer anya élt a GYED melletti munkavégzés lehetőségével. Az utóbbi években a GYED-en levő anyák harmada dolgozik is. 2015-től bevezették, s azóta is folyamatosan bővítették a CSOK-ot, ami nagyban javította a gyermekek lakhatási körülményeit.

Ezen intézkedések hatására az Eurostat módszerével mért termékenységi ráta 2016-ra 1,5 fölé emelkedett (Bokros csomag óta először), s 2018-ra meghaladta az uniós átlagot. A KSH és az Eurostat rátái közti különbség abból adódik, hogy az Eurostat 2013 óta az unióban bárhol születő magyar gyermekeket beleszámolja a rátába, a KSH pedig a Magyarországon megszülető bármilyen nemzetiségű gyermekeket veszi alapul (13. ábra). A két mutató közti különbség 2016-2019 között érte el a legnagyobb mértéket, azaz ezekben az években több magyar gyermek látta meg a napvilágot külföldön, mint ahány külföldi Magyarországon. A járvány hatására az átmenetileg külföldön élő és dolgozó magyarok száma jelentősen lecsökkent, a fiatal családok közül jóval többen költöztek haza, mint ahányan kiköltöztek külföldre, ezért csökkent a két mutató közti eltérés. A KSH által mért termékenységi ráta 2021-ben 1,59 volt, ami már jobb, mint a Bokros csomag évében, 1995-ben mért. Az Eurostat legfrissebb adata a 2020-as, ami szintén 1,59 volt. A 2021-es valószínűleg 1,6 föléti lesz. Az Unió átlaga 2016 óta folyamatosan csökken, 2018-tól alacsonyabb, mint a magyar.

13. ábra

A termékenységi ráta koreloszlás függvényéből is látható (14. ábra), hogy 43 éves kor felett nagyon alacsony a nők termékenysége, ők már nem tudnak hozzájárulni a mutató javulásához, ahogy ezt korábban is említettük. Napjainkban a teljes termékenységi ráta számításakor a 15-49 éves korú nőkre vetítik az adott évben megszületett gyermekek számát. A 1974-1976 között született „szocpol gyerekek” azonban már elmúltak 43 évesek, hatásuk már nem érzékelhető.

14. ábra

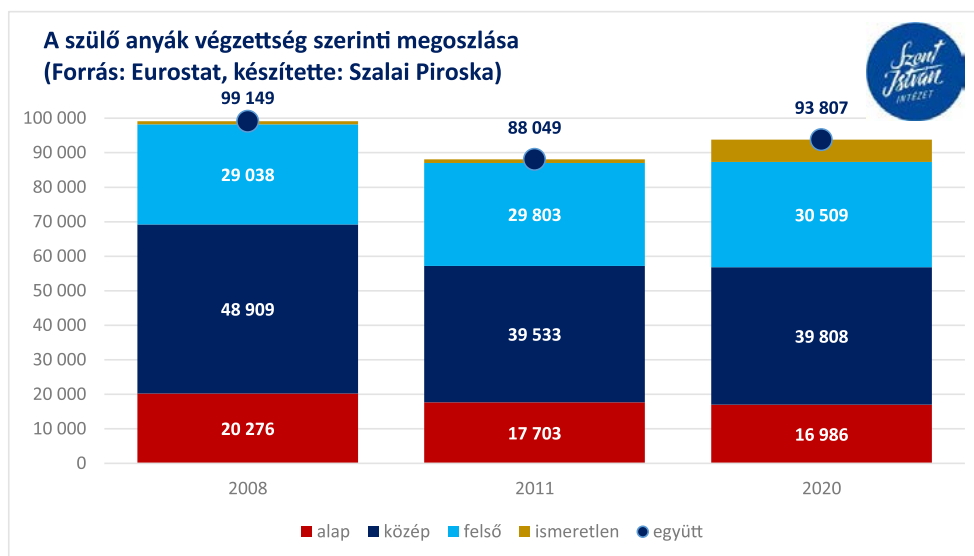
Hazánkban 2020-ban a szülések 46%-át adták a 30 év alatti nők, ami ugyan az 5. legnagyobb arány az unió tagállamai között, hisz ott az átlag 39%, de a rendszerváltáskor mi még 80% felett voltunk e tekintetben. Ha továbbra is érzékelhető születésszám növekedést kívánunk elérni, akkor a 30 év alattiakat külön fókuszba kell helyoznünk. Ennek lehet első lépése a számukra jövőre bevezetni tervezett kibővített adókedvezmény.

Az elmúlt évtized születésszám növekedése elsősorban a közép- és felsőfokú végzettségű anyáknál történt (15. ábra). Folyamatosan emelkedik a fiatal, legaktívabb termékeny korban levő nők iskolai végzettsége. Egyre kevesebb az alacsony vagy annál is alacsonyabb iskolázottságú nők aránya a gyermeket vállaló anyák között, az unió átlagánál is jóval alacsonyabb.

Érdemes megjegyezni, hogy a 2008-2011 közti születésszám csökkenés túlnyomó többségét, 85%-át a középfokú végzettségűek adták. Köztük is kimagaslóan sok volt a foglalkoztatott és házasságban élő. A családokat sújtó anyagi gondok növekedése készítette őket a halogatásra, illetve a vágyott gyermekek nem vállalására.

A szülő nők között folyamatosan nő a felsőfokú végzettségűek száma és aránya, már harmaduknak van diplomája.

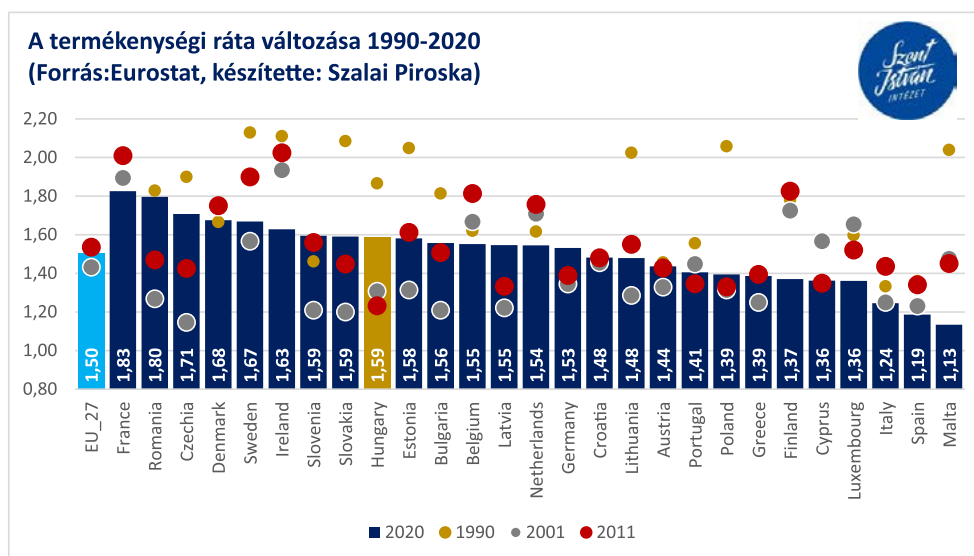
NÉGYSZER TÖBB ÉLET VESZETT KÁRBA, MINT A KÉT VILÁGHÁBORÚBAN ÖSSZESEN

15. ábra

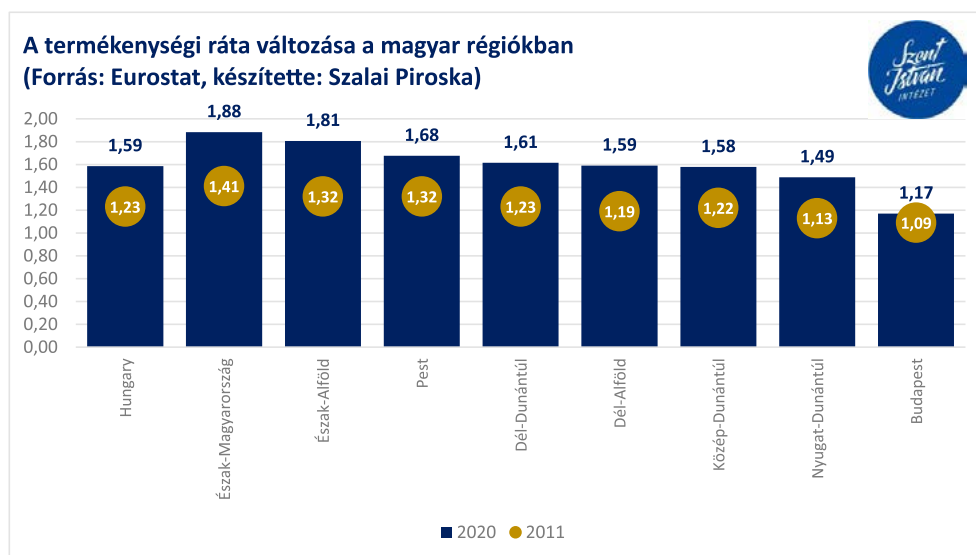
2020-ban az Eurostat módszerével mért termékenységi rátánk a 9. legmagasabb volt a tagállamok között (16. ábra). 2011-2020 között mi növekedtünk legnagyobb mértékben az unióban. Ebben az időben az unió átlaga csökkent, mindössze 11 országban tudott növekedni a ráta. Hazánk azon 8 ország egyike, ahol a járvány első évében is nőtt a termékenység, míg 18 országban csökkent.

Csehországban a termékenységi ráta minimumát 1999-ben mérték. Akkor ők voltak Európában a legalacsonyabb (1,13) termékenységgel rendelkező ország, mára már 1,71 értékével a hatodik legjobbak. Szlovákiának 2002-re esett le 1,19-re, a saját minimumára a rátája. Mára ők is 1,54-en állnak, de 2003-ban Lengyelország is 1,22-t produkált, míg ma 1,46-ot. A környékbeli országok közül szinte mindegyiknek 1997 és 2003 között volt a termékenységi minimuma. Ők jelentősen profitáltak az uniós csatlakozásból, javultak a gyermeket nevelő családok életkörülményei, s ezáltal nőtt a gyermekvállalási kedv is. Nálunk majdnem egy évtizeddel később kezdett csak javulni a családok helyzete, s nőni a termékenység. 2011-ben Magyarország volt Európában a legalacsonyabb termékenységgű ország.

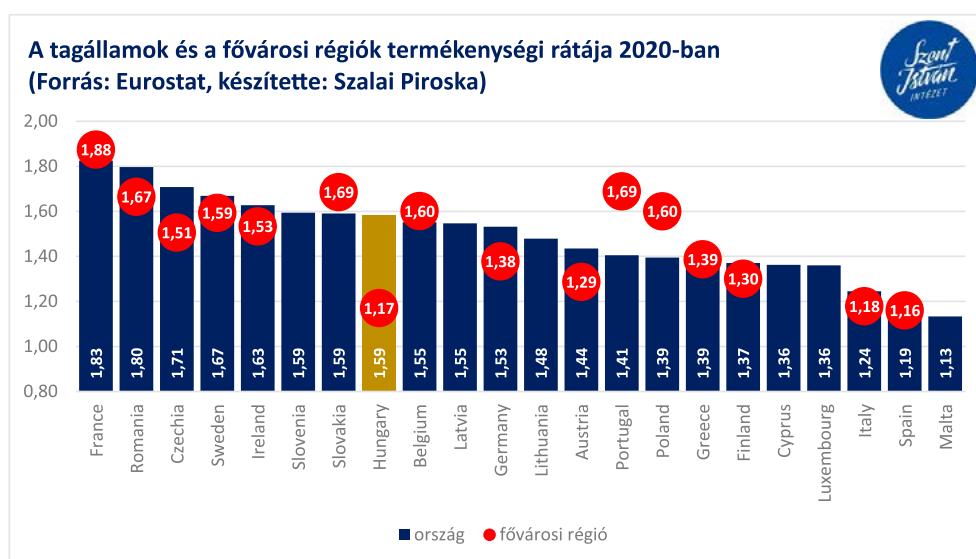
16. ábra

2011-2020 között minden régiókban emelkedett a termékenységi ráta (17. ábra). A legnagyobb mértékben Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon, de a Dél-Alföldön és a Dél-Dunántúlon is az országos átlagot meghaladó mértékben. Pest megye, Közép- és Nyugat-Dunántúl növekedése az országos átlaggal egyenlő mértékű volt, a főváros viszont alig növekedett, csupán 1,09-ről 1,17-re.

17. ábra

Budapest még mindig az egyik legalacsonyabb termékenységi rátájú főváros Európában (18. ábra). Az arány csak Rómában és Madridban hasonlóan alacsony. A V4 fővárosok régiói sokkal jobb mutatókkal rendelkeznek: Prága 1,51, Pozsony 1,69, Varsó 1,6. Mivel a magyar lakosság ötöde él Budapesten, a fővárosiak nélkül nehéz további jelentős javulást elérni. A fővárosban születő gyermekek több, mint felének diplomás az édesanyja már évek óta. Fontos tehát olyan ösztönzőket találni, ami Budapesten is kilendíti a gyermekvállalást erről a mélypontról.

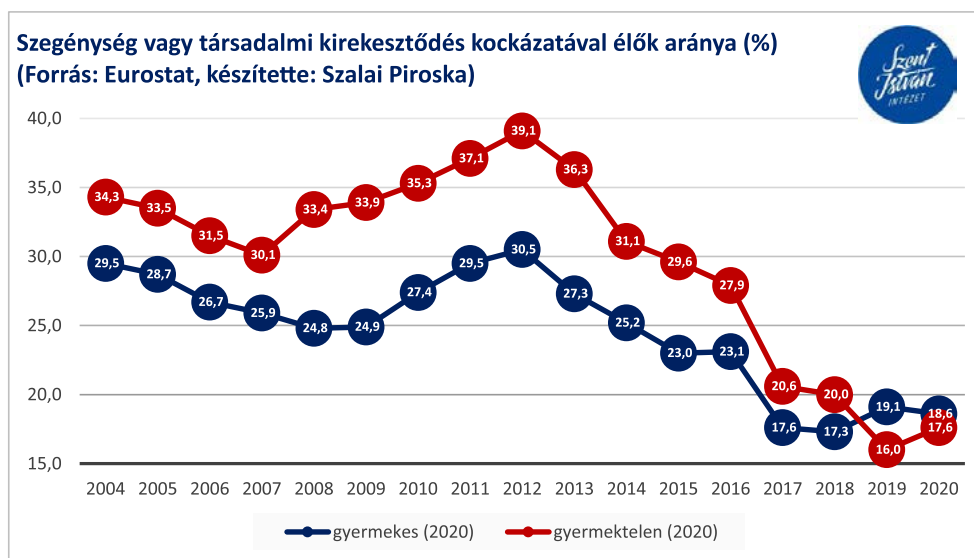

18. ábra

NÉGYSZER TÖBB ÉLET VESZETT KÁRBA, MINT A KÉT VILÁGHÁBORÚBAN ÖSSZESEN

Ahogy erről már írtunk, 2020-ban és 2021-ben, a járvány évei alatt sem tapasztaltunk hazánkban születésszám csökkenést. Mindennek a háttérében fontos figyelemmel lenni arra, hogy míg 2010 körül az unióban nálunk volt a gyermeket nevelőknek a legnagyobb szegénységi többletkockázata a gyermektelen háztartásban élőkhez viszonyítva, addig 2019-től már kisebb a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatával élők aránya a gyermekeseknél, mint a gyermekteleneknél (19. ábra).

2010 előtt Magyarországon jelentős anyagi hátrányt jelentett a gyermekvállalás. A gyermekes háztartásban élők harmada a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatával küzdött. A közel 8 százalékpontos hátrány az Európai Unióban a legnagyobb volt, az uniós országok felében ugyanekkor előnyt jelentett a gyermekvállalás.

19. ábra

Még nem állíthatjuk, hogy véget ért a demográfiai tél, de a 2010 óta tartó javulást mindenféleképpen pozitívan kell értékelnünk.

Ott születnek meg a tervezett, várt gyermekek, ahol a szülők megfelelő anyagi biztonságban érzik magukat, és a következő évekre is megfelelőnek ítélik az anyagi kilátásaikat. Ezért fontos, hogy ezt a biztonságérzetet minél fiatalabb korban elérjék a családalapításban érintettek.

Dr. Veres András megyéspüspök már 2013-ban így fogalmazott Szombathelyen: „mindenáron küzdeni kell azért, hogy a családok családi fizetést kaphassanak, hogy ne a szegénység vállalását jelentse a több gyermek, a nagyobb család” [5.].

Orbán Viktor miniszterelnök 2021 szeptemberében a IV. Budapesti Demográfiai Csúcson a kormány öt alappillére épülő családpolitikáját pedig a következőképpen határozta meg:

1. a gyermekvállalás anyagi értelemben is előny és ne hátrány legyen
2. a családokat saját tulajdonú lakáshoz kell segíteni
3. a családpolitikát az édesanyákra kell alapozni
4. az egész ország működését családbaráttá kell tenni
5. meg kell védeni a család intézményét és a gyermekeket

Míg világszerte a baloldal és a genderideológiát előtérbe helyező kormányok a nemek közti különbségek megszüntetését akarják tűzzel-vassal elérni, addig a magyar kormány célja, hogy minden családnak legyen választási lehetősége, tehesse azt, ami a család igényeinek legjobban megfelel. Reméljük, egyre többen fogják példaként alkalmazni a „magyar modellt”, hisz erről - pártszimpátiától függetlenül - szinte a teljes népesség és a nemzetközi közvélemény is pozitívan vélekedik.

Ahogy elemzésünkéből is kitűnik, a magyarok fontos értéknek tartják a családot, csak olyan körülményeket kell teremteni, hogy létrejöhessenek azok, a fiatalok tudjanak időben családot alapítani, s ezáltal megszülethessenek a kívánt gyermekek.

ÖSSZEGZÉS

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy hazánkban jelentősen csökkent az elmúlt években az abortuszok száma, ám e tendenciának továbbra is folytatódni szükséges, mert még mindig arányaiban az egyik legmagasabb a környező és a távolabbi uniós tagállamok között a művi terhességmegszakítások száma Magyarországon.

E tanulmány megmutatta, hogy milyen fájóan nehéz terhet örököltünk az előző generációktól. Nemcsak társadalmi szinten, de egyénekként, a családjainkban is velünk élnek ezek az emlékek, társadalmi és személyes veszteségek, ki nem beszélt drámai történetek.

A 2022. szeptember 15-én életbe lépő "szívhang-rendelet" kapcsán felmerült, sokszor szélsőséges hangvételű ellenző vélemények is ezt támasztják alá, holott az abortuszon gondolkodó édesanya számára magzata szívhangjának meghallgatása nem a döntése korlátozását, hanem épp a megalapozottabb döntést segíti elő, miközben a magzat számára az egyetlen lehetőséget jelenti, hogy üzenjen a sorsáról döntő édesanyjának.

Jó volna, ha mi lennénk az a társadalmi sebeket gyógyító generáció, akik nem adják tovább ezt a történelmi terhet a mostani fiataloknak és merjük számukra az élet szeretetét és méltóságát felmutatni. Nem könnyű, ám annál fontosabb és szebb küldetés!

1. MELLÉKLET: GONDOLATOK – NEM CSAK RÓMAI KATOLIKUSOKNAK

Szent II. János Pál pápa:

„Bár semmilyen tapasztalati módszerrel nem lehet kimutatni a lélek jelenlétét, az emberi embrió tudományos megfigyelése olyan adatokat szolgáltat, melyekből az értelem fölismerheti, hogy az emberi élet első rezdülésétől jelen van a személy: miért ne volna tehát ez az emberi élőlény emberi személy is?” [1.]

Szent II. János Pál pápa:

„A hála, amelyet az Úrnak a nők világban betöltött hivatására és küldetésére vonatkozó tervéért fejezünk ki, egyúttal konkrét és közvetlen hála a nők felé is, minden nő felé, azért, amit az emberiség életében képviselnek.

Hála neked Nő, aki édesanya vagy, aki egyedülállóan örömteli és fájdalmas tapasztalattal anyaöllé leszel az ember számára, aki a világra jövő gyermek számára Isten mosolyává leszel, aki első lépéseit irányítod, gondját viseled, míg felnő és olyan pontot jelentesz további életútján, ahova mindig visszatérhet.

Hála neked Nő, aki feleség vagy, aki sorsodat visszavonhatatlanul egy férfihez kapcsolod önmagatok kölcsönös elajándékozásában szolgálva a közösséget és az életet.

Hála neked Nő, aki leány és nővér vagy, aki érzékenységeddel, intuitív adottságoddal, önzetlenségeddel, állhatatosságoddal gazdagítod a szűkebb családot és általa a társadalom egész életét.

Hála neked dolgozó Nő, aki a szociális, gazdasági, kulturális, művészeti és politikai élet minden területén jelen vagy, azért hogy nélkülözhetetlen módon hozzájárulsz az értelmet és az érzelmet összekapcsoló kultúra felépítéséhez, az életnek a misztériumra mindig fogékony értelmezéséhez, az emberibb gazdasági és politikai struktúrák létrehozásához.

Hála neked Nő, aki szerzetesnő vagy, aki Krisztus, a megtestesült Ige Édesanyjának minden nők között a legnagyobb példája szerint engedékenyen és hűséggel nyílsz meg az isteni szeretet számára, így segítvén az egyházat és az egész emberiséget, hogy élete Istennek adott jegyesi válasz legyen, mely csodálatos módon fejezi ki azt a közösséget, amelyet ő teremtményeivel meg akar valósítani.

Hála neked Nő, azért, hogy nő vagy. Női mivoltodban gyökerező érzékenységeddel gazdagítod a világ megértését és hozzájárulsz az emberi kapcsolatok teljes igazságához.” [2.]

Ferenc pápa:

„Az abortusz soha nem az a válasz, amelyet a nők és a családok keresnek. Inkább a betegségtől való félelem és a magány bizonytalanítja el a szülőket.” [3.]

Szent Pio atya:

„Az a nap, amikor az emberek elveszítik az abortusz rémét, az emberiség számára a legszörnyűbb nap lesz. Az abortusz nem csak emberölés, hanem öngyilkosság is. ... Az emberi faj öngyilkosságát azok fogják megérteni, akik meglátják az idősök lakta és gyermekekkel elnéptelenedett földet: Égnek, mint a sivatag” [4.]

dr. Veres András megyéspüspök, a győri Egyházmegye főpásztora:

„A munka biztosítja a család megélhetéséhez szükséges eszközöket”, írta II. János Pál pápa a már említett Laborem exercens című körlevelében. Éppen ezért folytathatjuk azzal a gondolattal, amit XXIII. János pápa fogalmazott meg: „Az állam a családokat ne büntesse, hanem támogassa”. Több dolgot is felsorolhatunk, hogy hogyan tudja a társadalom a családokat támogatni: adókedvezményekkel, családi bérezéssel, az ingázás megszüntetésével és általában azzal, hogy mindenki, aki egy családot nevel, úgy tehesse azt, hogy az ne igényeljen részéről másokhoz képest sokkal nagyobb munkaidő és munkaerő befektetést, hanem fent tudja tartani a családját abból a fizetésből, amit tisztességes munkával megkereshet. Mindenáron küzdeni kell azért, hogy a családok családi fizetést kaphassanak, hogy ne a szegénység vállalását jelentse a több gyermek, a nagyobb család. [5.]

[1.] Vajon a magzat különálló emberi lény vagy az édesanyja testének része? – II. János Pál pápa gondolatai az abortusz kapcsán, 2022.06.28 <https://777blog.hu/2022/06/28/vajon-a-magzat-kulonallo-emberi-len-y-az-edesanyja-testenek-resze-ii-janos-pal-papa-gondolatai-az-abortionus-kapcsan/>

[2.] Levél a Nőknek - II. János Pál pápa levele a Nők IV. Világkonferenciájára alkalmából, Peking, 1995. szeptember, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/hu/letters/1995/documents/hf_jp-ii_let_29061995_women.html

[3.] Ferenc pápa beszéde a „Yes to Life - A törékeny élet drága ajándékának gondozása” című a Világiak, Család és Élet Kongregációja által szervezett konferencián, 2019. május 25-én <https://www.magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-az-abortionus-soha-nem-az-ulas-amelyet-nok-es-csaladok-keresnek>

[4.] Pió atya megfontolandó gondolatai <http://blog.xfree.hu/myblog.tvn?n=maroka&pid=137472>

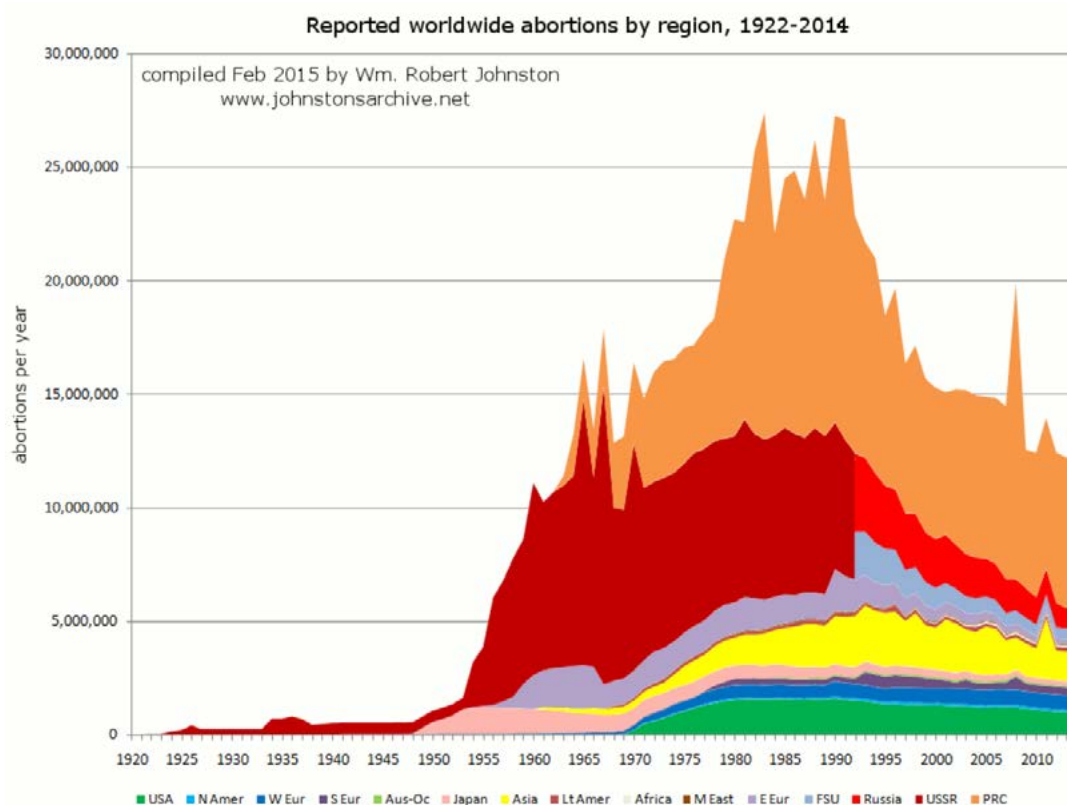
[5.] Női foglalkoztatottság keresztény szemszögből - Dr. Veres András megyéspüspök előadása „Nők a nemzetgazdaságban – Láthatatlan munka” c. konferencián Szombathely, 2013.03.07 <https://ergo-net.hu/files/96/0c/960c7cfdeb72eb33a006cabe3fdcf61.pdf>

Megjegyzés:

Szent II. János Pál pápát saját életében korán megérintette az abortusz kérdése. Karol Wojtyła néven 1920. május 18-án született Wadowicében. Születése előtt a leendő pápa édesanyját az orvosa próbálta rábeszélni az abortuszra. Az asszony mély hite nem hagyta, hogy engedjen az orvosi nyomásnak, orvost váltott, s vállalta az életveszélyes várandósságot és szülést. <https://vasarnap.hu/2020/05/19/abortuszt-javasolt-orvosa-szent-ii-janos-pal-papa-edesanyja-az-eletet-valaszottal/>

2. MELLÉKLET: ABORTUSZOK ALAKULÁSA GLOBÁLISAN 1922-2014 KÖZÖTT:

<http://www.johnstonsarchive.net/policy/abortion/worldabortiontally.html>

A régiók rövidítései a grafikonon: USA; N Amer: North America; W Eur: Western Europe; S Eur: Southern Europe; Aus-Oc: Australia and Oceania; Japan; Asia: south and east Asia (apart from countries shown separately); Lt Amer: Latin America; Africa; M East: Middle East; E Eur: Eastern Europe; FSU: former Soviet Union (apart from Russia); Russia; USSR; PRC: People's Republic of China

Az abortusszal végződő terhességek százalékos aránya az összes terhességből országonként – 2022. július 3-i frissítés:
<http://www.johnstonsarchive.net/policy/abortion/wrjp336pd.html>

Szerző:
Szalai Piroska

Grafikai tervezés:
Balás Design

Felelős kiadó:
Dr. Máthé Zsuzsa

Szent István Intézet 2022
szentistvanintezet.hu

A tanulmány a Batthyány Lajos Alapítvány támogatásával jelent meg.

— EST. 1991 —
Batthyány Lajos
ALAPÍTVÁNY